

Navoiy viloyati Navoiy shahrida 2021-2023 yillar oralig'ida amalga oshirilgan tashabbusli byudjet loyihalari tahlili

**ABDUJABBOROV SADDAM
ABDUSAMATOV MUSOXON
ADASHALIYEV JALOLIDDIN**

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti

“ Moliya ” fakulteti MMT-81 K guruh talabalari

Annotatsiya: *Ushbu maqolada so'nggi yillarda bo'layotgan o'zgarishlar va joriy islohotlar dasturini amalga oshirishdan kelib chiqqan holda , Tashabusli byudjet loyihalar sonini yanada ko'paytirish va Davlat byudjetidan moliyalashtiriladigan mablag'lar miqdorini yanada ko'paytirishdan iborat .Fuqarolar ishtirokidagi tashabbusli byudjetda fuqarolar o'z takliflarini yoki kamchiliklarini aytib o'tishlari mumkin.Bu orqali ma'lum bir choralar ko'riladi*
Kalit so'zlar; *Tashabusli byudjet ,loyiha , mahalliy byudjet , moliyalashtirish ,davlat byudjeti .hisobvaraqa, jamg'arma*

Tashabbusli byudjet, O'zbekiston Respublikasining davlat byudjetining bir qismini aholining tashabbuslarini hisobga olgan holda byudjet mablag'larini sarflash bo'yicha ularning bevosita ishtirokida qarorlar qabul qilish va qabul qilingan qarorlarning amalga oshirilishini kuzatish amaliyotidir . Bu jarayon, aholining istaklarini qondirish, mahalliy maslahatlarni yechish va jamoatni qo'llab-quvvatlash maqsadida amalga oshiriladi.

Tashabbusli byudjetning asosiy maqsadi, aholining takliflarini qabul qilish orqali, ularning istaklarini qondirish va jamoatni qo'llab-quvvatlashdir. Bu jarayon, fuqarolar tomonidan ilgari surilgan takliflar (tashabbuslar, loyihalar) uchun byudjet mablag'larining bir qismini taqsimlash mexanizmi sifatida keng

qo‘llaniladi .Quyidagi jadval orqali biz Navoiy viloyati Navoiy shahri tashabbusli byudjetlashtirish uchun yo‘naltirilgan mablag‘lar miqdori haqida bilib olishimiz mumkin

1-jadval

Navoiy viloyati Navoiy shahri tashabbusli budjetlashtirish uchun yo‘naltirilgan mablag‘lar miqdori¹

(ming so‘mda)

T/r	Ko‘rsatkich nomi	2021-yil	2022-yil	2023-yil
1.	Yil boshiga qoldiq	0	1283269.0	1575723.0
2.	Hisobot davrida “Fuqarolar tashabbusi jamg‘armasi”ga o‘tkazilgan mablag‘lar	2279800.0	13763673.0	32392432.0
3.	“Fuqarolar tashabbusi jamg‘armasi”dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo‘naltirilgan	996531.0	13999460.0	35510000.0
3.1.	<i>Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablag‘</i>	740248.0	10732193.0	28941864.0
3.2.	<i>Hisobvaraqlardagi qoldiq</i>	0	2938099.0	6568135
4.	“Fuqarolar tashabbusi jamg‘armasi”da qoldiq mablag‘	1539552.0	1577001.0	1456058.9

Navoiy viloyati Navoiy shahrida 2021-2023 yillar oralig‘ida amalga oshirilgan tashabbusli byudjet loyihalari hisobotlarini o‘rganish orqali quyidagi

¹ <https://openbudget.uz/boards/reports>

tahlillar keltirilgan. Tashabbusli byudjet loyihasi 2021 yildan boshlanganligi uchun 2021- yil boshidagi qoldiq **0** ming so'm , Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar **2279800.0** ming so'm, shuningdek "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan mablag' **996531.0** ming so'm va yil oxiridagi "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag' **1539552.0** ming so'mni tashkil etgan . 2022 yildagi yil boshidagi qoldiq esa **1283269.0** ming so'mni tashkil etgan Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar **13763673.0** ming so'm, shuningdek "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan mablag' **13999460.0** ming so'm va yil oxiridagi "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag' **1577001.0** ming so'mni tashkil etgan .2023 yildagi yil boshidagi qoldiq esa **1575723.0** ming so'mni tashkil etgan Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar **32392432.0** ming so'm, shuningdek "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan mablag' **35510000.0** ming so'm, shulardan Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablag' **28941864.0** ming so'm , yil oxiridagi "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag' **1456058.9** ming so'mni tashkil etgan .

Navoiy viloyati Navoiy shahri tumani tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlar²

T/r	Tadbirlar nomi	Moliyalashtirilgan takliflar soni			Sarflangan mablag' (ming so'mda)		
		2021-yil	2022-yil	2023-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil
Jami		0	37	34	0	13999460.0	35510000.0
1.	Hududiy ichki yo'llar	0	0	0	0	0.0	0.0
2.	Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash	0	12	12	0	5324000.0	10755000.0
3.	Maktabgacha ta'lim muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	22	4	0	6676000.0	4100000.0
4.	Sog'liqni saqlash muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	1	12	0	999845.0	14585000.0
5.	Boshqa ijtimoiy soha muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	2	5	0	1000000.0	5070000
6.	Ichimlik suvi ta'minotini yaxshilash	0	0	0	0	0	0

² <https://openbudget.uz/boards/reports>

7.	Ko'cha chiroqlarini o'rnatish tadbirlari	0	0	0	0	0	0
8.	Hududlarni tartibga keltirish (obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish)	0	0	1	0	0	1000000.0
9.	Boshqa tadbirlar	0	0	0	0	0	0

Navoiy viloyati Navoiy shahri tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlarda 2022-yilda esa bu ko'rsatkich takliflar soni 37 tani moliyalashtirilgan mablag' miqdori **13999460.0** ming so'mni tashkil etgan ,2023 yilda biroz kamaygan ya'ni takliflar soni 34 tani ajratilgan mablag' qiymati **35510000.0** ming so'mni tashkil etgan.2022 yilda esa Maktabgacha ta'lim muassasalarini ta'mirlash va jihozlashga 22ta loyiha uchun **6676000.0** ming so'm ajratilgan, va boshqalar. 2023 yilda eng ko'p mablag' ajratilgan soha Sog'liqni saqlash muassasalarini ta'mirlash va jihozlashga 12 ta loyihaga **14585000.0** ming so'm ,Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlashga esa **10755000.0** ming so'm ajratilgan .

3-jadval

Navoiy viloyati Navoiy shahrida Fuqarolar tashabbusli jamg'armasi mablag'larining shakllanish manbalari³

(ming so'm)

Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi mablag'larini shakllantirish manbalari		2021-yil	2022-yil	2023-yil
Tuman mahalliy budjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mablag'lar			3526064	2053732
Mahalliy budjetining yil boshiga shakllangan Erkin qoldiq mablag'lari				
Tuman mahalliy budjeti qo'shimcha manbalarning 30 fozi miqdorida ajratiladigan mablag'lar			3910700	23338700
Shu jumladan	Erkin qoldiq mablag'lari	62400	2951000	2955200
	Daromadlarning hisobot choraklari yakunlari bo'yicha aniqlanadigan prognozdan oshirib bajarilgan qismi	609400	3910700	2658500
	Iqtisod qilingan mablag'lar			
Qo'shimcha ajratilgan	PQ-5250ga asosan			
	PQ-409ga asosan		849845	
	PQ-117ga asosan			9725000
Jami ajratiladigan mablag'lar		279800	3763673	2392432

³ <https://openbudget.uz/boards/reports>

Navoiy viloyati Navoiy shahrida Fuqarolar tashabbusli jamg'armasi mablag'larining shakllanish manbalari 2021-2023 yil tahlillari .Ushbu ko'rsatkich 2021 -yilda quyidagi natijani qayd etgan **2279800,0** ming so'm ajratilgan .2022 yilda 13763673,0 ming so'm ajratilgan.Tuman mahalliy budjeti qo'shimcha manbalarning 30 fozi miqdorida ajratiladigan mablag'lar **3910700,0** ming so'mni tashkil etgan. 2023- yilda **32392432,0** ming so'm ajratilgan. Tuman mahalliy budjeti qo'shimcha manbalarning 30 fozi miqdorida ajratiladigan mablag'lar **23338700,0** ming so'mni tashkil etgan.

4-jadval

Navoiy viloyati Navoiy shahri tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan loyihalar tarkibi⁴

T/r	Tadbirning qisqacha mazmuni (sohasi)	Jami to'plagan ovozlar soni	Moliyalashtirish uchun ajratilgan mablag' miqdori (ming so'm)
2021-yil			
1.	Navoiy shahar 12-maktabning ma'naviy eskirgan kompyuterlarni yangisiga almashtirish	2412	138500
2.	Navoiy shahar 12-maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilari uchun mebel va jihozlar haird qilish	1866	300000.0
3.	Qo'shimcha zamonaviy mini futbol maydoni qurish	1304	200000.0

⁴ <https://openbudget.uz/boards/reports>

Modern education and development

4.	Navoiy shahar 8-sonli maktabni Faollar zali va oshxonasini zamonaviy jihozlash	780	238031.0
5.	Navoiy shahar 3-sonli maktabni kanalizatsiya tizimini ta'mirlash	147	100000.0
6.	Navoiy shahar 4-sonli maktabni fasad qismini ta'mirlash	137	20000.0
	JAMI :	6646	996531.0
2022-yil			
1.	Navoiy shahar 8-maktab hududida Workout,Streetball,Voleybol maydonchasi qurish	4440	201000.0
2.	Navoiy shahar 4-sonli MTT binoning isitish tizimini joriy ta'mirlash va atrofni panjara bilan o'rash	2687	460000.0
3.	Navoiy shahar 18-sonli MTT isitish tizimi va binoni joriy ta'mirlash	2656	462000.0
4.	Navoiy shahar 12-sonli maktabning isitish tizimini yangilash, maktab hududini temir panjara bilan o'rash vaboshqalar	2632	500000.0
5.	Navoiy shahar 1-sonli Bolalar va o'smirlar sport maktab binosining tom qismini	2412	890000.0

Modern education and development

	ta'mirlash hamda tugallanmay qolgan sun'iy Maydon qurilishini yakunigam yetkazish		
6.	Navoiy shahar 3-sonli MTTning ichki qismini joriy ta'mirlash	2401	450000.0
7.	Navoiy shahar 32-sonli MTTni ta'mirlash, Bolalar maydonchalarini yangilash	2267	500000.0
8.	Navoiy shahar 10-maktab sinf xonalarini ta'mirlash, maktab hududini sug'orish uchun Artizan o'rnatish	2195	300000.0
9.	Navoiy shahar 7-sonli MTT binosi ichki qismini joriy ta'mirlash	2139	450000
10.	Boshqa tadbirlar	23878	1803615
11.	Jami :	47707	6016615
12.			
2023yil			
1.	Bunyodkor MFY da joylashgan Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ixtisoslashtirilgan Navoiy	7613	1200000.0

	viloyat Mintaqaviy fillialiga tibbiy apparatlar xarid qilish		
2.	Bunyodkor MFY da joylashgan Obodonlashtirish boshqarmasiga maxsus texnikalar xarid qilish	6480	1000000.0
3.	Yangi hayot MFYda joylashgan 4-sonli oilaviy poliklinikasini ta'mirlash	6134	999999.9
4.	Xumo MFY da joylashgan 20-DMTTga quyosh panellarini o'rnatish	6032	1074021.0
5.	Xoncharbog' MFY da joylashgan 3-sonli maktabni issiqlik tizmini hamda maktabni joriy ta'mirlash	5503	573000.0
6.	Boshqa tadbirlar	108343	30662979.1
7.	Jami :	145055	35510000.0
8.			
9.			

Navoiy viloyati Navoiy shahrida 2021-yilda amalga oshirilgan jami loyihalar 6646 ta ovoz yig'ilgan. Misol uchun Navoiy shahar 12-maktabning ma'naviy eskirgan kompyuterlarni yangisiga almashtirish uchun loyiha uchun **138500.00** ming so'm ajratilgan .2022 - yilda esa bu ko'rsatkich jami ovozlar soni 47707 tani tashkil etgan. 2023 yilda esa jami ovozlar **145055** ta shu jami ovozlar sms orqali ovoz berilgan va loyiha jami qiymati **35510000.0** ming so'mni tashkil etgan . Bunyodkor MFY da joylashgan Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ixtisoslashtirilgan Navoiy viloyat Mintaqaviy fillialiga tibbiy apparatlar xarid qilish uchun ushbu loyiha 7613 ta ovoz yig'gan moliyalashtirilgan mablag' miqdori **1200000.0** ming so'm ajratilgan ..

Xulosa :

Navoiy viloyati Navoiy shahri 2021-2023-yillardagi tashabbusli byudjet loyihalarini ko'rib chiqish jarayonida shunday xulosa qilish mumkinki tashabbusli byudjet Navoiy shahri da yildan yilga o'sib borayotganligi qayd qilingan. Ammo bir qator kamchiliklar aniqlangan va ushbu muammolar asta-sekin bartaraf etib borilmoqda ekan Navoiy shahri faollari fuqorolarni ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda tashabbusli byudjetga o'z takliflarini joylashtirmoqda . Ajratilgan mablag'lar asosiy qismi Hududiy ichki yo'llarni ta'mirlash , Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash va boshqa loyihalarga ajratilgan. Hisobotlardan ko'rinib turibdiki Navoiy viloyati Navoiy shahri dagi asosiy muammolar Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash va shu kabi bir qator muammolar bor . Moliyalashtirilgan loyihalar soni ham yildan yilga oshib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Ваҳобов АВ, Маликов ТС. Молия. Дарслик/Тошкент Молия институти. Тошкент:“Шарқ. 2010;804.
2. Malikov, T., and Haydarov NH. Byudjet. "O'quv qo'llanma." Toshkent:“Iqtisod-moliya 84 (2008).
3. TS Malikov, O Olimjonov. Moliya. - O 'quv qo 'llanma. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018
4. Malikov T, Haydarov N. Budjet daromadlari va xarajatlari. O'quv qo'llanma, Toshkent:“IQTISOD-MOLIYA. 2007.
5. Маликов ТС. Ҳайдаров НҲ “Молия: умумдавлат молияси”. Ўқув қўлланма. 2009.
6. Malikov TS. Byudjet-soliq siyosati. T.:“Iqtisod-moliya. 2019.
7. Malikov, T. S., & Olimjonov, O. O. (2019). Moliya: Darslik.
8. Malikov T, Haydarov N. Budjet: tizimi, tuzilmasi, jarayoni. O'quv qo'llanma, Toshkent “IQTISOD-MOLIYA. 2008.

9. Ўроқов У. Бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни таъминлаш йўллари. Т. 2017
10. У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишнинг устувор йўналишлари- Science and Education, 2022
11. У Ўроқов, Д Ускенбаева. Ўзбекистонда ташаббусли бюджетни жорий этишнинг ташкилий-ҳуқуқий асослари - Science and Education, 2022
12. Ўроқов У, Иргашев И, Ғайбуллаев О. Фуқаролар иштирокидаги маҳаллий бюджет. 2022
13. UY O'roqov, JA Yomg'Irov. Mahalliy byudjetlar barqarorligini ta'minlash masalalari - Central Asian Research Journal for Interdisciplinary ..., 2022
14. Ўроқов УЮ. Маҳаллий бюджетлар шаффофлиги ва очиқлигини таъминлашнинг устувор йўналишлари. Бизнес-Эксперт журнали. 2020;4.
15. Ўроқов У. Ғайбуллаев О. Ўзбекистон Республикасида бюджет тизими ва жараёни: ўқув қўлланма. Тошкент: Vaktria press. 2016.
16. Уроқов У. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишга оид назарий қарашлар. Республика илмий-амалий конференция. ТМИ 2020.
17. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий барқарорлигини белгиловчи кўрсаткичлар. 2020
18. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромадларини шакллантиришнинг самарали йўллари. 2017
19. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромад базасини кенгайтириш масалалари. Республика ўқув юртлараро конференция тўплами. ТМИ-2009 йил (Vol. 18).
20. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг замонавий муаммолари. Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами. ТМИ 2022 йил.
21. У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг ҳуқуқий асослари.- Science and Education, 2023

22. G‘aybullayev O, O‘roqov U. O‘zbekiston Respublikasida budjet tizimi va jarayoni. O‘quv qo‘llanma. T.: Baktriapress. 2016;168.
23. Xaydarov N. Soliqlar va soliqqa tortish masalalari. O'quv qo'llanma. Toshkent: Akademiya. 2007.
24. Хайдаров НХ. Маҳаллий бюджетлар: муаммо ва инновацион ечимлар. Ўзбекистон статистика ахборотномаси” илмий электрон журнали. 2020.
25. Хайдаров Н. Доходы местных бюджетов и пути их укрепления. “Молия” илмий журнали. 2022.
26. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетларнинг даромад манбалари. халқаро илмий-амалий конференция 2022.
27. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетлар даромадини барқарорлаштириш йўллари. халқаро илмий-амалий конференция мақолалар тўплами (Vol. 2022).
28. IB Masharipov. Relevance of civil society in the modern world ,attitude and solutions. International Journal of Inclusive and Sustainable Education 2023.